

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. kovo 8 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės (kolegijos pirmininkė), Artūro Driuko (pranešėjas) ir Sitos Rudėnaitės,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal ieškovo **H. B. (H. B.)** kasacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. balandžio 28 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo **H. B.** ieškinį atsakovams **A. K., J. K.** dėl opciono sutarties vykdymo bei atsakovės **J. K.** priešieškinį dėl opciono sandorio pripažinimo negaliojančiu ir trečiojo asmens „(duomenys neskelbtini) **B.V.**“ savarankišką reikalavinį atsakovams **A. K. ir J. K.** dėl akcijų pirkimo-pardavimo sutarties pripažinimo negaliojančia ir restitucijos taikymo, trečiasis asmuo uždaroji akcinė bendrovė „(duomenys neskelbtini)“.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

- Kasacinėje byloje sprendžiama dėl opciono ir opciono sutarties sampratos, opciono sutarties ir preliminarinės sutarties santykio, sutarčių aiškinimą reglamentuojančių teisės normų taikymo kvalifikuojant šalių sudarytą susitarimą dėl akcijų perleidimo ateityje.
- Ieškovas prašė priteisti iš atsakovų **A. K. ir J. K.** ieškovui 1530 paprastųjų vardinių nematerialiųjų UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijų, o iš ieškovo atsakovams – 15 000 Eur atlyginimo, taip pat bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
- Ieškovas nurodė, kad 2018 m. rugpjūčio 6 d. akcijų pirkimo-pardavimo sutartimi (toliau – Akcijų sutartis) Nyderlanduose įsteigta įmonė „(duomenys neskelbtini) **B.V.**“, byloje dalyvaujanti kaip trečiasis asmuo su savarankiškais reikalavimais, pardavė atsakovui **A. K.** 90 paprastųjų vardinių materialinių UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijų, sudarančių 90 procentų šio trečiojo asmens įstatinio kapitalo. 2018 m. rugpjūčio 6 d. ieškovas ir atsakovas sudarė „Susitarimą tarp dviejų šalių“ (toliau – Sutartis, opciono sutartis), nustatydami, kad 2018 m. rugpjūčio 6 d. – 2019 m. rugpjūčio 6 d. laikotarpiu ieškovas turės teisę nusipirkti iš atsakovo trečiojo asmens UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijas, jos sudarys 90 procentų visų trečiojo asmens akcijų. Šalys susitarė, kad ieškovas galės tokias akcijas įsigyti už 15 000 Eur sumą, neatsižvelgiant į tai, kokia tuo metu bus tikroji akcijų vertė. Ieškovas 2019 m. balandžio 28 d. išreiškė pageidavimą pasinaudoti sutartyje nustatyta teise ir įsigyti trečiojo asmens UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijas. Tačiau atsakovas 2019 m. birželio 3 d. elektroniniu laišku nurodė, kad jis neketina parduoti šios bendrovės akcijų.
- Ieškovo nuomone, atsakovai 90 procentų trečiojo asmens UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijų valdo neteisėtai. Ieškovo ir atsakovo Sutartis buvo sudaryta tą pačią dieną kaip ir Akcijų sutartis, šias sutartis pasirašė tie patys asmenys – ieškovas ir atsakovas. Nors Sutartis nėra išsami (nenurodytas įmonės kodas, įmonės adresas ir kt.), tačiau ji susijusi su Akcijų sutartimi, pasirašyta būtent dėl trečiojo asmens UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijų ir būtent to paties jų skaičiaus (90 procentų) perleidimo. Šalių sudaryta Sutartis turėtų būti kvalifikuojama kaip opciono sutartis, kuri Lietuvos Respublikos civilinėje kodekse (toliau – CK) neregamentuojama. Sutartyje nustatyta ieškovo galimybė turėti reikalavimo teisę reiškia ne galimybę ateityje sudaryti pirkimo-pardavimo sutartį, o teisę įpareigoti pardavėją parduoti sutartyje nurodytas akcijas nustatyta kaina, t. y. reikalauti sutartį vykdyti natūra. Ieškovas nurodė, jog atsakovas pateikė į bylą įrodymus, kad yra sudaręs santuoką su atsakove ir kad trečiojo asmens UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijos buvo įsigytos atsakovų santuokos metu. Šiuo metu trečiojo asmens akcijos yra apskaitytos atsakovo vardu, pažymint, kad jo valdomoms akcijoms taikomas bendrosios jungtinės nuosavybės teisinis režimas.
- Atsakovė **J. K.** priešieškiniu prašė ieškovo ir atsakovo 2018 m. rugpjūčio 6 d. sudarytą Sutartį, kurią ieškovas įvardija opciono sandoriu, pripažinti negaliojančia nuo jos sudarymo momento, priteisti patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
- Atsakovė nurodė, kad 2018 m. rugpjūčio 6 d. notarine Akcijų sutartimi atsakovas, panaudodamas atsakovų šeimos pinigus, įsigijo iš trečiojo asmens „(duomenys neskelbtini) **B.V.**“ 90 procentų trečiojo asmens UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijų. Atsakovė pažymėjo, kad, atsakovams esant santuokoje, 2015 m. spalio 16 d. buvo įsteigta UAB „(duomenys neskelbtini)“. 2015 m. lapkričio 18 d. 51 proc. UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijų buvo parduotos trečiajam asmeniui „(duomenys neskelbtini) **B.V.**“ 2017 m. liepos 17 d. atsakovas **A. K.** pardavė trečiajam asmeniui „(duomenys neskelbtini) **B.V.**“ 39 proc. UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijų. Šiems dviem sandoriams sudaryti atsakovė **J. K.** buvo davusi notariškai patvirtintą įgaliojimą, kad jos sutuoktinis parduotų bendrovės akcijas.
- Atsakovė **J. K.** 2018 m. vasarą sužinojo apie galimybę atsakovams atsipirkti iš trečiojo asmens „(duomenys neskelbtini) **B.V.**“ 90 proc. UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijų ir tai, kad jos sutuoktinis šias akcijas nusipirko. Tačiau atsakovė nežinojo apie ieškovo ir atsakovo sudarytą susitarimą, kuriuo jos sutuoktinis įsipareigojo parduoti ieškovui 90 proc. UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijų, nebuvo davusi rašytinio sutikimo ar įgaliojimo šiam veiksmui atlikti. Ieškovui buvo žinoma, kad atsakovas turi sutuoktinę ir kad bendrą turtą jie valdo bendrosios jungtinės nuosavybės teise. Apie opciono sandorio sudarymą ji sužinojo tik iš atsakovo kalbų telefonu 2020 metų pavasarį. Taigi 2018 m.

rugpjūčio 6 d. susitarimas, kuriuo nustatyta galimybė ieškovui ateityje įsigyti 90 proc. UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijų, sudarytas neturint jos pritarimo ir jos neinformuojant, todėl jis kaip prieštaraujantis imperatyvioms teisės normoms dėl bendro sutuoktinių turto disponavimo ([CK 3.92 straipsnio](#) 4 dalis) yra niekinis nuo jo sudarymo momento.

8. Trečiasis asmuo su savarankiškais reikalavimais „(duomenys neskelbtini) B.V.“ atsakovams prašė pripažinti 2018 m. rugpjūčio 6 d. akcijų pirkimo–pardavimo sutartį, patvirtintą Vilniaus miesto 19-ojo notaro biuro, negaliojančia ir taikyti restituciją – priteisti iš atsakovo trečiajam asmeniui su savarankiškais reikalavimais 1530 trečiojo asmens UAB „(duomenys neskelbtini)“ paprastųjų vardinių nematerialiųjų akcijų, o iš „(duomenys neskelbtini) B.V.“ atsakovams priteisti 975 Eur, taip pat bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
9. Trečiasis asmuo „(duomenys neskelbtini) B.V.“ nurodė, kad Akcijų sutartis turėtų būti pripažinta negaliojančia [CK 1.91 straipsnio](#) 1 dalies pagrindu, kaip sudaryta dėl atsakovo A. K. apgaulės, t. y. jo veiksmų, nutylint aplinkybes apie savo santuokos faktą ir tai, kad jo įsigytam turtui taikomas bendrosios jungtinės nuosavybės teisės režimas. Tai suklaidino trečiąjį asmenį „(duomenys neskelbtini) B.V.“ dėl esminės sandorio aplinkybės (sandorio šalies) ir lėmė ydingą trečiojo asmens „(duomenys neskelbtini) B.V.“ valios sudaryti sandorį susiformavimą. Atsakovas, žinodamas, kad pirkėjo įsipareigojimas ieškovui ateityje parduoti įsigyjamas trečiojo asmens UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijas yra būtina sąlyga tam, kad „(duomenys neskelbtini) B.V.“ parduotų trečiojo asmens UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijas pagal Akcijų sutartį, taip pat žinodamas, jog akcijas pagal akcijų pirkimo–pardavimo sutartį įsigija bendrosios jungtinės nuosavybės teise ir kad opciono sutarčiai sudaryti yra reikalingas atsakovės sutikimas, pasirašė Akcijų ir opciono sutartis tokio sutikimo galbūt neturėdamas, taip siekdamas apgauti (tokiu elgesiu suklaidinti dėl esminių sandorio sudarymo aplinkybių) trečiąjį asmenį.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

10. Plungės apylinkės teismo 2021 m. gruodžio 20 d. sprendimu ieškinys tenkintas, ieškovui iš atsakovo priteista 1530 UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijų, o iš ieškovo atsakovams – 15 000 Eur; atsakovės J. K. priešieškinis ir trečiojo asmens „(duomenys neskelbtini)“ B.V.“ savarankiškas reikalavimas atmestas.
11. Teismas pažymėjo, kad nors [CK](#) normose neregamentuojama opciono sutartis, tačiau įstatyme neįtvirtinta draudimo šalims sudaryti tokią sutartį, todėl šalys galėjo sudaryti sutartį, kuri pagal savo turinį atitinka opciono sutarties esmę.
12. Teismas atmetė atsakovo argumentus, kad jam nesuprantamas 2018 m. rugpjūčio 6 d. susitarimo tekstas, nebuvo aiški susitarimo sudarymo priežastis ir tikslas. Atsakovas yra verslininkas, jam keliami didesni supratimo, atidumo ir sąžiningumo reikalavimai. Teismas laikė, kad ieškovo susirašinėjimas su teisininke įrodo aplinkybę, jog šalys ketino sudaryti būtent opciono sutartį.
13. Argumentą, kad ieškovas nesumokėjo atsakovui už tokios sutarties sudarymą atlyginimo ar premijos ir dėl to sutartis negali būti laikoma opciono sutartimi, teismas vertino kaip nepagrįstą ir nepaneigiantį susitarimo sudarymo fakto ir jo esmės. Šalių susitarimas turi atlygintinumo požymių dėl sąlygos, pagal kurią ieškovas už perleistas akcijas turėtų atsakovui sumokėti 15 000 Eur, be to, opciono sutartis netampa savaime niekinė ir negaliojanti, jei už jos sudarymą nebuvo sumokėtas papildomas atlygis.
14. Teismas padarė išvadą, kad atsakovas iš esmės suprato sutarties sąlygas ir jo su ieškovu sudarytas susitarimas atitiko šalių valią nustatyti ieškovo galimybę reikalauti sutartį vykdyti natūra. Opciono sutartyje nustatyta sąlyga dėl akcijų pardavimo kainos bei teisės reikalauti parduoti akcijas termino (iki 2019 m. rugpjūčio 6 d.). Nors šalys Sutartyje nesusitarė ir nedetalizavo akcijų perleidimo pagrindo, tačiau anksčiau jos buvo sudariusios ne vieną akcijų perleidimo sutartį, kurių viena (ginčijama trečiojo asmens „(duomenys neskelbtini) B. V.“ sudaryta tą pačią kaip ir ginčijamas susitarimas dieną, todėl šalys suprato ir žinojo, kokia tvarka bus vykdomas susitarimas dėl akcijų perleidimo tuo atveju, kai ieškovas pareikalaus akcijų perleidimo. Trečiasis asmuo „(duomenys neskelbtini) B. V.“ perleido atsakovui UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijas dėl šios įmonės veiklos sunkumų, todėl teismas įtikinama laikė aplinkybę, kad susitarimas dėl akcijų atpirkimo buvo sudarytas tiksliai, apgalvotai, susitarimo šalims suprantant jo sudarymo pagrindus, sąlygas bei vykdymo tvarką.
15. Nors šalys skirtingai teisiškai kvalifikuoja sutarties rūšį, tačiau teismui nekilo abejonių, kad ieškovas su atsakovu sudarė opciono sutartį. Tai, kad atsakovas šią aplinkybę neigia, nepakeičia sutarties esmės ir nepaneigia sudarymo fakto. Pažymima, kad opciono sutartis yra rizikos sutartis, nes šalys iš anksto susitaria dėl fiksuotos akcijų kainos, nors akcijų vertė nuolat kinta, todėl tikėtina, kad atsakovo neigimas sudarius su ieškovu opciono sutartį ar prašymas ją laikyti niekine gali būti susijęs su susitarime nurodyta akcijų kaina.
16. Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad sprendimui dėl atsakovo pareigos įvykdyti 2018 m. rugpjūčio 6 d. susitarimą būtina išnagrinėti atsakovės priešieškinio reikalavimą dėl šio susitarimo teisėtumo [CK 3.92 straipsnio](#) 4 dalies pagrindu.
17. Nustačius, kad atsakovas, sudarydamas opciono sutartį, nebuvo sąžiningas su ieškovu, atsakomybė ir jos padariniai kyla atsakovui ir jo sutuoktinei, tačiau negali kilti ieškovui, su kuriuo nesąžiningai pasielgta. Įvertinęs aplinkybes, kad anksčiau (2015 m., 2017 m.) atsakovas, sudarydamas sandorius dėl jungtinės nuosavybės turto (UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijų), turėjo sutuoktinės įgaliojimus, teismas pripažino, kad atsakovas žino ir supranta sandorių dėl bendrosios jungtinės nuosavybės objekto sudarymo reikalavimus ir ypatumus. Nors atsakovė nurodė, kad ginčijama Sutartis pažeidžia jos, kaip sutuoktinės, teises ir teisėtus interesus, tačiau kartu ji pripažino, jog net nežino šios sutarties turinio ir negali sukonkretinti, kuri susitarimo sąlyga pažeidžia jos teises. Atsakovas, kaip sutuoktinis, turėjo pareigą informuoti sutuoktinę apie ketinimą sudaryti su ieškovu susitarimą dėl akcijų atpirkimo, tai galėjo padaryti ir po sutarties pasirašymo. Teismo vertinimu, atsakovas neketino vykdyti sutarties, su ieškovu elgėsi nesąžiningai ir savo sutuoktinės teisių pažeidimo argumentą panaudojo teisme nesutikdamas su ieškiniu. Aplinkybė, kad ieškovas žinojo apie atsakovų santuoką, nesudaro pagrindo prezumpcijai, kad susitarimo objektas (akcijos) automatiškai tampa bendrosios jungtinės nuosavybės turtu.
18. Teismas priėjo prie išvados, jog bylos aplinkybės, šalių elgesys atskleidžia, kad atsakovas, sudarydamas susitarimą su ieškovu dėl akcijų perleidimo ateityje, suvokė, jog susitarimo objektu esantis turtas – akcijos – yra bendrosios jungtinės nuosavybės statuso turtas, tačiau jas, tikėtina, sąmoningai įsipareigojo perleisti ateityje, nesilaikydamas [CK 3.92 straipsnio](#) 4 dalies nuostatų, kartu suvokdamas galimybę tą faktą ateityje panaudoti, siekiant nevykdyti susitarimo, jei ieškovas pareiklautų akcijų perleidimo. Atsakovo nesąžiningas elgesys negali sudaryti sąlygų pripažinti susitarimą negaliojančiu, todėl priešieškinio reikalavimus teismas atmetė.
19. Dėl trečiojo asmens „(duomenys neskelbtini) B. V.“ savarankiškų reikalavimų teismas pažymėjo, kad iš esmės Akcijų sutartis ginčijama tuo pagrindu, jog atsakovas, įgydamas akcijas, neatskleidė, kad jas įgyja bendrosios jungtinės nuosavybės teise su sutuoktine. Įstatyme nenustatyta reikalavimo turėti sutuoktinio sutikimą ar pavedimą įgyti turtą (šiuo atveju akcijas), todėl šios aplinkybės teismas nepripažino sandorio nuginčijimo pagrindu. Teismas nurodė ir tai, kad, tenkinus ieškinį ir atmetus priešieškinio reikalavimą, išnyksta pagrindas analizuoti trečiojo asmens „(duomenys neskelbtini) B. V.“ ginčijamo sandorio sudarymo aplinkybes, šio ydingumą, nes iš esmės sandoris pagal turinį ir formą vertintinas kaip teisėtas ir galiojantis.
20. Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal atsakovų apeliacinį skundą, 2022 m. balandžio 28 d. nutartimi Plungės apylinkės teismo 2021 m. gruodžio 20 d. sprendimą pakeitė, panaikino jo dalį, kuria ieškinys tenkintas, ir dėl šios dalies priėmė naują sprendimą – ieškinį atmetė, persikirstė bylinėjimosi išlaidų atlyginimą; kitą Plungės apylinkės teismo 2021 m. gruodžio 20 d. sprendimo dalį paliko nepakeistą.
21. Kolegija nurodė, kad nors [CK](#) neregamentuoja opciono sutarties, bet teisės doktrinoje ši sutartis suprantama kaip acininkų sutarties šaliai

suteikta teisė (bet jokiū būdu ne pareiga) ateityje pirkti arba parduoti bendrovės akcijas, o prievolė parduoti arba nupirkti bendrovės akcijas kitai šaliai atsiranda pagal sutartyje nustatytas sąlygas ir tvarką. Tokia opciono sutarties teisinė konstrukcija primena preliminariosios sutarties institutą. Formaliai 2018 m. rugpjūčio 6 d. ieškovo ir atsakovo sudarytas susitarimas neatitinka visų preliminarajai sutarčiai keliamų reikalavimų, tačiau, sistemškai įvertinusi sutarties dalyką, sutartą jos vykdymo tvarką, atstovų paaiškinimus teisėjų kolegija priėjo prie išvados, kad ginčo Sutartimi susitarta dėl galimybės ateityje sudaryti pagrindinę akcijų pirkimo–pardavimo sutartį. 2018 m. rugpjūčio 6 d. Sutartimi šalys nesutarė nei dėl konkrečių turtinių vertybių perdavimo, nei dėl nematerialaus pobūdžio veiksmų atlikimo, kad teismas galėtų tokią sutartį vertinti kaip pagrindinę. Šiuo atveju opciono sutartimi nustatyti tik organizaciniai ir tvarkomojo pobūdžio veiksmai. Dėl to apeliacinės instancijos teismas Sutartį kvalifikavo kaip preliminarų susitarimą dėl akcijų perdavimo ateityje ([CK 6.165 straipsnis](#)), kurio neįmanoma reikalauti įvykdyti natūra.

22. Šiuo atveju ieškovas nereikšė reikalavimo įpareigoti atsakovą elgtis pagal 2018 m. rugpjūčio 6 d. susitarimą (suteikiant ieškovui teisę pirkti), o prašo pagal šį susitarimą priteisti ieškovui akcijas, o atsakovui – sutartą kainą, t. y. ginčo sutartį vykdyti natūra. Toks ieškovo reikalavimas atmestas kaip faktiškai nepagrįstas ir teisiškai neįmanomas įvykdyti.
23. Pažymėta, kad daikto savininko nuosavybės teisė yra absoliuti ir tik daikto savininkas laisvu apsisprendimu gali nuspręsti dėl daikto valdymo, naudojimo ar disponavimo juo. Sistemškai aiškinant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnį ir [CK](#) nuostatas akivaizdu, kad tik savininkas ir tik laisvu savo apsisprendimu gali nuspręsti sudaryti teisės aktų nustatytos formos sandorį, kuriuo jis perleidžia visas ar dalį savo nuosavybės teisių į konkrečią nuosavybę. Nagrinėjamu atveju atsakovui atsakant vykdyti 2018 m. rugpjūčio 6 d. susitarimą, negali būti suteikiama ieškovui galimybė prieš akcijų savininko valią, pažeidžiant sutarties laisvės ir nuosavybės neliečiamumo principus, reikalauti, kad teismas priteistų nuosavybę iš kito asmens.
24. Pagal [CK](#) 1.74 straipsnio 1 dalies 3 punktą notarine forma turi būti sudaromos uždarnosios akcinės bendrovės akcijų pirkimo–pardavimo sutartys, kai parduodama 25 proc. ar daugiau bendrovės akcijų arba akcijų pardavimo kaina yra didesnė kaip 14 500 Eur. Sandorio formos nesilaikymas daro tokį sandorį negaliojantį ([CK 1.93 straipsnio](#) 3 dalis) ir jam taikomos šios pasekmės ([CK 1.80 straipsnio](#) 2 dalis). Tiek atsakovas, tiek ieškovas, būdami verslininkai ir turėdami patirties sudarant sutartis, žinodami, kad uždarnosios akcinės bendrovės akcijų pirkimo–pardavimo sutartis turi būti notarinės formos, bet sudarydami tokį teisine prasme nekvalifikuotą susitarimą, patys prisiėmė riziką, kad netipinių sutarčių atveju, neaptarus kurių nors svarbių klausimų ir iškilus ginčui, sutartis gali būti kvalifikuojama visai kitaip, nei įsivaizdavo ją pasirašančios šalys.
25. Kolegija neįtikinamai laikė atsakovo argumentus, kad šalys 2018 m. rugpjūčio 6 d. susitarimu susitarė tik dėl garantijų ieškovui, nes tokia akcininko teisė yra įtvirtinta Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatyme. Bylos aplinkybėmis patvirtinta, kad atsakovui buvo pasiūlyta pasirašyti jau parengtą sutartį. Ieškovas, ruošdamasis teisiškai įforminti sutartinius santykius su atsakovu, turėjo galimybę pasinaudoti teisine pagalba ir pasirinkti Lietuvos Respublikos [CK](#) reglamentuotą teisinį instrumentą, o atsakovas neturėjo pasirinkimo galimybės ir, tikėtina, tokia sutartis (opciono) rūšis jam nebuvo žinoma. Atsakovas patvirtino, kad nebuvo kalbėjęs su ieškovu apie opciono sutartį, juo labiau kad 2018 m. rugpjūčio 6 d. susitarime opcionas net neminimas, todėl, kolegijos vertinimu, atsakovas neturėjo nei pagrindo, nei galimybės manyti, jog jis su ieškovu sudaro Lietuvos Respublikos [CK](#) nereglamentuotą opciono sutartį.
26. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, aplinkybė, kad šalys sudarė preliminarją akcijų pirkimo–pardavimo sutartį, įrodo ir byloje pateiktas ieškovo susirašinėjimas su teisininke, nes jis prašė teisininkų parengti dokumentus, kuriuos reikia pasirašyti, siekiant įgyvendinti 2018 m. rugpjūčio 6 d. Sutartį dėl akcijų perdavimo. Susirašinėjimu patvirtinama, kad teisininkė ruošėsi parengti akcijų perdavimo, t. y. pagrindinę akcijų pirkimo–pardavimo, sutartį pagal jos žinias, sudarytą ieškovo ir atsakovo susitarimą. Taigi pagal 2018 m. rugpjūčio 6 d. susitarimą, kurį apeliacinės instancijos teismas vertino kaip preliminarją sutartį, buvo planuojama sudaryti pagrindinę akcijų pirkimo–pardavimo sutartį ir apie tokius šalių ketinimus, valią bei susitarimo sąlygas žinojo ir kiti asmenys.
27. Remdamasi tokiais argumentais, teisėjų kolegija konstatavo, kad ieškovo ir atsakovo 2018 m. rugpjūčio 6 d. susitarimas yra preliminarioji sutartis, todėl nepagrįstai buvo tenkintas ieškovo reikalavimas.
28. Apeliacinės instancijos teismui 2018 m. rugpjūčio 6 d. susitarimą pripažinus preliminarją akcijų pirkimo–pardavimo sutartimi, ši pagal teisinę reikšmę ir esmę nėra sutartis dėl turto, turtinių teisių disponavimo ar jų suvaržymo, todėl jai netaikytinas [CK 3.92 straipsnio](#) 4 dalyje nustatytas reikalavimas tokią sutartį sudaryti abiem sutuoktiniams. Tokia sutartis gali būti sudaryta ir vieno sutuoktinio, o šią sutartį įvykdyti (sudaryti pagrindinę sutartį) trukdančios priežastys pašalinamos iki pagrindinės sutarties sudarymo. Dėl to apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad šiuo atveju nenustatytas preliminariosios sutarties prieštaravimas imperatyviai [CK 3.92 straipsnio](#) 4 dalies normai. Atkreiptas dėmesys į tai, kad pagrindinė sutartis, vykdančią preliminarją akcijų pirkimo–pardavimo sutartį, nebuvo sudaryta, todėl nėra pagrindo spręsti, jog ja buvo pažeistos atsakovės teisės ar teisėti interesai. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, priešiškinis negali būti tenkinamas ir dėl pačios atsakovės veiksmų.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

29. Kasaciniu skundu ieškovas prašo panaikinti Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. balandžio 28 d. nutarties dalį, kuria pakeistas Plungės apylinkės teismo 2021 m. gruodžio 20 d. sprendimas ir ieškinyis atmestas, ir dėl šios dalies palikti nepakeistą Plungės apylinkės teismo 2021 m. gruodžio 20 d. sprendimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
  - 29.1. Apeliacinės instancijos teismas, aiškindamas šalių sudarytą Sutartį ir pripažindamas ją preliminarją sutartimi, pažeidė sutarčių aiškinimo taisykles ir nukrypo nuo teismų praktikos šiuo klausimu. Aiškinant Sutartyje išdėstytą esminį šalių susitarimą dėl ieškovo galimybės įsigyti akcijas, turi būti atsižvelgiama ne tik į lingvistinį ir sisteminių Sutarties nuostatų aiškinimą, bet ir į Sutarties sudarymo aplinkybes (Sutartis buvo sudaryta tą pačią dieną kaip ir Akcijų sutartis tarp „(duomenys neskelbtini) B.V.“ ir atsakovo A. K.) bei jos tikslą užtikrinti, kad ieškovas ateityje turės galimybę bet kuriuo metu iš atsakovų įsigyti tas pačias 90 procentų UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijų už Sutartyje fiksuotą sumą. Tokios aplinkybės leidžia Sutartį kvalifikuoti ne kaip preliminarją, o kaip opciono sutartį.
  - 29.2. Opciono sutartis yra panaši į [CK](#) 6.425 straipsnyje nustatytą teisių pirkimo–pardavimo sutartį. Apeliacinės instancijos teismas neįvertino to, kad turtinės teisės taip pat gali būti savarankišku civilinių teisių objektu ([CK](#) 1.97 straipsnio 1 dalis). Opciono sutartis yra būtent sutartis dėl turtinės teisės – teisės įsigyti bendrovės akcijas už sutartą kainą ateityje. Opciono sutartis negali būti vertinama kaip preliminarioji, nes šalys nesutarė ir nedetalizavo akcijų perdavimo pagrindo (neįvardijo konkrečios sutarties, kurios pagrindu bus perleistos UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijos). Preliminariosios sutarties atveju abi šalys įgyja pareigą sudaryti tam tikrą pagrindinę sutartį ateityje, o opciono sutartimi tik ieškovas įgijo teisę reikalauti perleisti jam bendrovės akcijas ateityje, išreikšdamas tokį pageidavimą per nustatytą terminą, tačiau neįgijo pareigos šias akcijas nusipirkti.
  - 29.3. Opciono sutartis yra rizikos sutartis, nes šalys iš anksto susitaria dėl fiksuotos akcijų kainos, nors akcijų vertė nuolat kinta. Nagrinėjamu atveju šalys susitarė dėl 90 procentų akcijų perdavimo ateityje už 15 000 Eur sumą, nustatydamos, kad tokia suma bus mokama neatsižvelgiant į tuo metu būsiančią UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijų vertę. Toks elementas nėra būdingas preliminarajai sutarčiai.
  - 29.4. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nurodė, kad Sutartis apibrėžė organizacinius ir faktiškus tvarkomojo pobūdžio

veiksmus, be to, jų nekonkretizavo. Teismas netinkamai vertino susirašinėjimus su teisininke, iš kurių galima daryti išvadą, kad šalys ketino pasirašyti susitarimą dėl akcijų atpirkimo teisės, o tai iš esmės ir yra šalių pasirašyta Sutartis.

- 29.5. Apeliacinės instancijos teismas kvalifikavo Sutartį kaip preliminarąją, nors nė viena šalis niekada neteigė tokios sutarties sudarymo: ieškovas laikėsi nuoseklios pozicijos, kad tai opciono sutartis, o atsakovas teigė, jog susitarta dėl „garantijos“ ieškovui pirkti pirmumo teise akcijas suteikimo tuo atveju, jeigu atsakovas nuspręstų tokias akcijas ateityje parduoti. Šiuo atveju teismas suteikė pirmenybę objektyviam, o ne subjektyviam sutarties aiškinimui, taip paneigdamas ir iškreipdamas tikrąją šalių valią dėl sutarties sudarymo, kurią šalys aiškiai išreiškė ir patvirtino teismo proceso metu.
- 29.6. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino sutarties laisvės principą, pažymėdamas, kad ieškovo reikalavimas priteisti jam kito asmens nuosavybę pažeistų sutarties laisvės principą. Toks aiškinimas iš esmės reiškia, kad, vienai iš šalių pažeidus sutartį, kita negali prašyti teismo įpareigoti sutartį pažeidusią šalį įvykdyti sutartį. Nagrinėjamu atveju opciono sutartis jau sudaryta ir sutarties laisvės principas šalių santykiams šios sutarties vykdymo procese nėra taikomas, todėl apeliacinės instancijos teismo išvada yra teisiškai nepagrįsta.
- 29.7. Pagal [CK 1.74 straipsnio](#) 1 dalies 3 punktą, sandoriai dėl akcijų pirkimo ir pardavimo turi būti sudaromi notarine forma. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad tiek ieškovas, tiek atsakovas, žinodami, kad tokia sutartis turi būti notarinės formos, sudarydami teisine prasme nekvalifikuotą susitarimą, prisiėmė riziką, kad netipinių sutarčių atveju, neaptarus kurių nors svarbių klausimų ir iškilus ginčui, sutartis gali būti kvalifikuojama kitaip, nei įsivaizdavo ją pasirašančios šalys. Opciono sutartis labiausiai atspindi tikruosius šalių ketinimus ir valią. Tai, kad Lietuvos įstatymai nustato reikalavimą tam tikrus sandorius sudaryti notarine forma, nereikia, jog teismas neturi teisės tokio sandorio dalyką priteisti vienai iš ginčo šalių. Priešingu atveju iš esmės būtų apribota Lietuvos teismų galimybės vykdyti teisingumą bet kurioje byloje, kurioje ginčo dalykas yra turtas, kurį perleidžiant įstatymo leidėjas yra nustatęs notarinės formos sandorio reikalavimą. Be to, įstatymų leidėjas [CK 1.74 straipsnio](#) 1 dalies 3 punkto norma siekia „apriboti galimybes fiktyviai sudarinėti sukčiavimo pobūdžio nusikalstamų veikų, tarp jų – neteisėto praturtėjimo, padarymo schemose dažniausiai aptinkamus sandorius ir taip mažinti prielaidas šių nusikaltimų bei kitų panašių pažeidimų paplitimui“. Ieškovas, pareikšdamas reikalavimą dėl akcijų jam priteisimo natūra, nesiekia apeiti minėtos normos reikalavimų, priešingai, būtent jis prašė advokatų kontoros teisininkų parengti dokumentus, kuriuos reikia pasirašyti tam, kad būtų įgyvendintas šalių susitarimas pagal opciono sutartį.
30. Atsakovas A. K. atsiliepinu į kasacinį skundą prašo ieškovo kasacinį skundą atmesti. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 30.1. Tai, kad ieškovo parengtas 2018 m. rugpjūčio 6 d. susitarimas, kuris net neįvardijamas opciono sandoriu, argumentuotai teismo nepripažintas opciono sutartimi, savaime neleidžia daryti išvados, kad teismai Lietuvoje nepripažįsta tokios rūšies sutarties. Ieškovas nepagrįstai teigia, kad šalių 2018 m. rugpjūčio 6 d. sutartis atitiko opciono sandorio apibrėžį ir jo esmę, iš esmės tokių savo argumentų neįrodinėdamas ir taip iš esmės nesilaikydamas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 178 straipsnyje nustatytos įrodinėjimo naštos paskirstymo taisyklės. Net atsakovui ir jo atstovui reikalaujant ieškovas nepateikė nei opciono sandorio apibrėžties, nepaaiškino jo esmės, nepateikė teisinio reglamentavimo, kuriuo jis vadovaujasi.
- 30.2. Apeliacinės instancijos teismas padarė aiškią atskirtį tarp opciono sandorio ir preliminarus susitarimo, aiškiai argumentavo bei tinkamai taikė ne tik teisės normas, reglamentuojančias sutarčių sudarymo taisykles ir preliminarąją sutartį, bet ir įmonės akcijų pardavimo procedūrą bei formą reglamentuojančias teisės normas, teisingai įgyvendino savininko daiktinių teisių apsaugą sutarties laisvės principo kontekste.
- 30.3. Ieškovo reikalavimas priteisti jam 90 proc. akcijų natūra ir argumentai, kuriais jis siekia tokio reikalavimo patenkinimo, prieštarauja vieni kitiems ir jais teikiamos nuorodos į kitus civilinės teisės institutus, kurie nė vienas nesukuria ieškovui teisės prisiteisti atsakovų akcijas natūra.
- 30.4. Ieškovas gana aiškiai savo ieškinyje yra nurodęs, kad 2018 m. rugpjūčio 6 d. susitarimo nelaiko akcijų pirkimo–pardavimo sutartimi, t. y. kad tokiu susitarimu šalys įvykdė akcijų pirkimą ir pardavimą. Tačiau ieškovas, nurodydamas, jog atsakovas vengia įvykdyti susitarimą, ieškiniu reikalauja sandorį įvykdyti natūra, t. y. priteisti iš atsakovų 90 proc. akcijų 2018 m. rugpjūčio 6 d. susitarimo, kuriuo akcijos nebuvo parduotos, pagrindu.
- 30.5. Pagal [CK 1.74 straipsnio](#) 1 dalies 3 punktą uždarnosios akcinės bendrovės akcijos parduodamos tik notarinio sandoriu. Tokia nuostata žinoma ir ieškovui, nes jis, veikdamas kaip „(duomenys neskelbtini) B.V.“ atstovas, pardavė atsakovams 90 proc. UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijų. Pasirašytas laisvos formos susitarimas vėliau negali būti traktuojamas kaip sandoris. Daikto savininko nuosavybės teisė yra absoliuti ir tik daikto savininkas laisvu savo apsisprendimu gali nuspręsti dėl to daikto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo. Ieškovas savo nepagrįstu skundu siekia apeiti imperatyvų teisinį reglamentavimą, nustatantį ne tik sandorio formą, bet ir savininko laisvą apsisprendimą.
- 30.6. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nustatė, kad atsakovas, sudarydamas 2018 m. rugpjūčio 6 d. susitarimą, tikėtina, nežinojo, kas apskritai yra opciono sandoris, jo esmės ir teisinių pasekmių, todėl jų negalėjo siekti ir nesiekti. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai šį susitarimą kvalifikavo kaip preliminarąją sutartį. Tai, kad šalys siekė sudaryti preliminarų susitarimą dėl akcijų pirkimo ir pardavimo ateityje, patvirtina ieškovo faktinis elgesys, teismo nustatytos aplinkybės, byloje pateiktas ieškovo susirašinėjimas su teisininke (jis prašė advokatų kontoros teisininkų parengti dokumentus, kuriuos reikia pasirašyti, siekiant įgyvendinti 2018 m. rugpjūčio 6 d. susitarimą dėl akcijų perleidimo; teisininkė ruošėsi parengti akcijų perleidimo sutartį, t. y. pagrindinę akcijų pirkimo–pardavimo sutartį).

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl opciono ir opciono sutarties (susitarimo dėl opciono) sampratos

31. Nagrinėjamoje byloje ginčas kilo tarp Nyderlanduose įsteigtos įmonės „(duomenys neskelbtini) B.V.“ ir Lietuvos Respublikoje įsteigtos bendrovės „(duomenys neskelbtini)“ akcininkų dėl jų susitarimo, kurį ieškovas įvardija kaip susitarimą dėl opciono, t. y. ateityje parduoti UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijas, vykdymo. Tarp šalių nėra ginčo, kad šiam šalių ginčui spręsti yra taikytina Lietuvos Respublikos teisė ([CK 1.37 straipsnio](#) 4 dalis).

32. CK 1.101 straipsnio 1 dalyje pateikta vertybinių popierių, kaip civilinių teisių objekto, sąvoka ir nurodytos vertybinių popierių turėtojams suteikiamos teisės ir jų davėjams tenkančios pareigos. Vertybinis popierius – tai dokumentas, patvirtinantis jį išleidusio asmens (emito) įsipareigojimus šio dokumento turėtojui. Vertybiniai popieriai yra dviejų rūšių – investiciniai (pvz., akcijos, obligacijos ir kt.) ir neinvesticiniai (pvz., čekiai, vekseliai ir kt.).
33. CK 1.101 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad vertybiniai popieriai gali būti pirminiai arba išvestiniai. Pirminiai vertybiniai popieriai patvirtina jų turėtojo teises ir pareigas, o išvestiniai vertybiniai popieriai – išskirtines teises ir pareigas, lyginant su teisėmis ir pareigomis, kurias patvirtina pirminiai vertybiniai popieriai, t. y. teisę arba pareigą atlyginti ar neatlyginti įsigyti ar perleisti kitus vertybinius popierius, taip pat teisę gauti tam tikrą pajamų ar pareigą sumokėti tam tikrą sumą pasikeitus vertybinių popierių rinkos kainoms.
34. Akcija, kaip viena iš investicinių pirminių vertybinių popierių rūšių, gali patvirtinti jos turėtojo teisę gauti iš emitento dividendų, dalį likviduojamos įmonės turto. Pagal Akcinių bendrovių įstatymo 40 straipsnio 1 dalį akcijos – tai vertybiniai popieriai, patvirtinantys jų savininko (akcininko) teisę dalyvauti valdant bendrovę, jeigu įstatymai nenustatė ko kita, teisę gauti dividendą, teisę į dalį bendrovės turto, likusio po jos likvidavimo, ir kitas įstatymų nustatytas teises.
35. Į CK 1.101 straipsnio 1 dalyje pateikiamą vertybinių popierių sąvokos apibrėžtį patenka ir dokumentas, patvirtinantis teisę arba pareigą atlyginti ar neatlyginti įsigyti ar perleisti kitus vertybinius popierius (pasirašymo teises, būsimuosius sandorius, opcionus ir kt.). Taigi, pagal CK pateikiamą apibrėžimą opcionas, kaip civilinių teisių objektas, yra išvestinis vertybinis popierius, kuris gali būti tiek atlygintinis, tiek ir neatlygintinis.
36. Civiliniai teisiniai santykiai reglamentuojami vadovaujantis CK 1.2 straipsnyje nustatytais principais – subjektų lygiateisiškumo, nuosavybės neliečiamumo, sutarties laisvės ir kt. Šalių civilinės teisės ir pareigos atsiranda CK ir kitų įstatymų nustatytais pagrindais, taip pat iš asmenų ir organizacijų veiksmų, kurie nors ir nėra įstatymų nustatyti, bet pagal civilinių įstatymų bendruosius pradmenis bei prasmę sukuria civilines teises ir pareigas (CK 1.136 straipsnio 1 dalis). Vadovaujantis CK 1.136 straipsnio 1 dalimi, civilinės teisės ir pareigos atsiranda iš CK ir kitų įstatymų nustatytų sutarčių ir kitokių sandorių, taip pat nors įstatyme ir nenustatytų, bet jiems neprieštaraujančių sandorių (CK 1.136 straipsnio 2 dalies 1 punktas).
37. CK 6.156 straipsnyje įtvirtintas sutarties laisvės principas, kuris reiškia, kad šalys turi teisę sudaryti sutartis ir savo nuožiūra nustatyti tarpusavio teises bei pareigas. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šalys gali sudaryti ir šio kodekso nenustatytas sutartis, jeigu tai neprieštarauja įstatymams. Kasacinio teismo praktikoje nurodoma, kad sutarties laisvės principas apima ir šalių teisę pasirinkti ir sudaryti tokios rūšies sutartį, kuri labiausiai atitinka jų interesus. Be to, šalys gali sudaryti sutartį, nustatydamos joje sąlygas, būdingas skirtingų rūšių sutartims, sudaryti sutartis, turinčias kelių rūšių sutarčių elementų (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 28 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-71-916/2018 ir jos 34 punkte nurodytą kasacinio teismo praktiką). CK 6.159 straipsnyje nustatyta, kad sutarties elementai, kurių pakanka sutarties galiojimui, yra veiksmių šalių susitarimas, o įstatymų nustatytais atvejais – ir sutarties forma. Tai reiškia, kad CK neįtvirtinta baigtinio (lot. *numerus clausus*) sutarčių rūšių skaičiaus.
38. Opciono sandoriai yra paplitę tarptautinio verslo praktikoje. Tokie sandoriai pripažįstami vertybinių popierių biržose ir jų naudojimas tokiose rinkose yra įprasta verslo praktika. Lietuvos verslo praktikoje tokio pobūdžio susitarimai kol kas nėra labai dažni, jie dažniausiai pasitaiko sudarant akcininkų sutartis su užsienio verslo partneriais.
39. Nors opciono sutarties CK neapibrėžia kaip atskiros sutarties rūšies (CK 1.101 straipsnio 1 dalyje opcionas nurodomas kaip civilinės apyvartos objektas – išvestinis vertybinis popierius), CK normose nedraudžiama sutarties šalims sudaryti opciono sutarčių (susitarimų dėl opciono) ar į jas panašių sutarčių. Taigi CK sutarčių teisės normų kontekste susitarimas dėl opciono yra sutartis, kurios turinys (elementai) neatitinka visišškai nė vienos iš CK reglamentuojamų sutarčių rūšių.
40. Nors CK normose nėra pateikiama opciono sutarties (teisės aktuose, doktrinoje ir verslo praktikoje dar įvardijamos pasirinkimo sandoriu) apibrėžtis, tačiau tokio sandorio samprata ir jo esminiai elementai, šalių teisės ir pareigos yra nurodomi kituose Lietuvoje galiojančiuose teisės aktuose. Pažymėtina, kad iki šiol nacionalinėje teismų praktikoje nėra suformuluotų kokių nors universalių teisės aiškinimo taisyklių dėl opciono sutarčių teisinio kvalifikavimo. Iš esmės teismų praktikoje esama tik pavienių tokio pobūdžio sutarčių aiškinimo atvejų (be nagrinėjamos bylos, žr., pvz., Šiaulių apygardos teismo nutartį civilinėje byloje Nr. 2A-20-357/2015).
41. Pasirinkimo (opciono) sutarties apibrėžtis pateikiama Europos Sąjungos teisėje, kuri yra sudėtinė Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis. 2016 m. liepos 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2017/583, kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 600/2014 dėl finansinių priemonių rinkų papildomas techniniais reguliavimo standartais, susijusiais su prekybos vietoms ir investicinėms įmonėms taikomais skaidrumo reikalavimais, susijusiais su obligacijomis, struktūrizuotais finansiniais produktais, apyvartiniais taršos leidimais ir išvestinėmis finansinėmis priemonėmis, III priedo 9 punkte nurodoma, kad pasirinkimo sandoris – sutartis, suteikianti savininkui teisę, bet jo neįpareigojanti nupirkti arba parduoti konkrečią finansinę priemonę ar biržos prekę už iš anksto nustatytą kainą ar vykdymo kainą konkrečią dieną ateityje ar vykdymo dieną arba anksčiau.
42. Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymo (toliau – FPRĮ) kuriuo įgyvendinama Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. balandžio 21 d. direktyva Nr. 2004/39/EB dėl finansinių priemonių rinkų (MiFID) (2022 m. spalio 27 d. įstatymo red. Nr. XIV-1455), 3 straipsnio 15 dalies 4 punkte pasirinkimo sandoris apibrėžiamas kaip išvestinė finansinė priemonė, kuri susieta su perleidžiamaisiais vertybiniais popieriais, valiutomis, palūkanų normomis ar pajamingumu, biržos prekėmis. Tais atvejais, kai opcionas susietas su vertybiniais popieriais, tokie vertybiniai popieriai priskirtini prie perleidžiamųjų vertybinių popierių taip, kaip jie apibrėžiami FPRĮ 3 straipsnio 52 dalyje, t. y. kaip laisvai kapitalo rinkoje galintys cirkuluoti vertybiniai popieriai.
43. Lietuvos Respublikos finansų ministro 2016 m. liepos 8 d. įsakymu Nr. 1K-281 „Dėl Finansų ministro 2012 m. gruodžio 7 d. įsakymo Nr. 1K-417 „Dėl su Lietuvos Respublikos Vyriausybės skolinimosi valstybės vardu ir skolinantis priimtų įsipareigojimų bei valstybės piniginių išteklių valdymo susijusių teisės aktų patvirtinimo ir komisijų sudarymo“ pakeitimo“ (priimtu įgyvendinant Lietuvos Respublikos valstybės išdo įstatymo 6 ir 7 straipsniuose nustatytus Finansų ministerijos įgaliojimus valstybės išdo valdymo srityje) patvirtintų Finansinių priemonių naudojimo taisyklių 3.12 punkte pasirinkimo sandoris (angl. *option*) apibrėžiamas kaip sandoris, pagal kurį be papildomo mokesčio arba už tam tikrą mokesį ar kitoki atlygį įsigijama teisė, bet ne įsipareigojimas ateityje su finansiniu turtu atlikti finansines operacijas sandorio sudarymo dieną sutartomis sąlygomis. Tokia teisė gali būti parduodama (tampa įsipareigojimu) mainais už tam tikrą kitą įsigijamą teisę arba mokesį ar kitoki atlygį.
44. Pagal Lietuvos Respublikos finansų ministro 2015 m. sausio 9 d. įsakymo Nr. 1K-008 „Dėl finansų ministro 2008 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. 1K-223 „Dėl viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės 17-ojo standarto patvirtinimo“ pakeitimo“ (priimto remiantis Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje nustatyta Finansų ministerijos kompetencija metodinio vadovavimo apskaitai srityje) 5.21 punkte pateiktą pasirinkimo sandorio apibrėžtį opcionas yra sandoris, pagal kurį už tam tikrą mokesį įsigijama teisė, bet ne įsipareigojimas ateityje už nustatytą kainą pirkti arba parduoti prekes, valiutą arba kitą finansinį turtą.
45. Taigi, pagal nutarties 41–44 punktuose nurodytą teisinį reglamentavimą esminiai pasirinkimo sutartį kvalifikuojantys kriterijai yra (i) opciono pirkėjo teisė, o ne pareiga (ii) įsigyti ar parduoti (iii) prekes, finansines priemones, valiutą, kitoki finansinį turtą (iv) už tokios sutarties sudarymo metu sutartą kainą (v) konkrečią dieną ateityje ar vykdymo dieną arba anksčiau. Opciono sutarties objektas yra ne konkretus turtas (prekė), o tik teisė įsigyti jį ateityje. Opcionas yra opciono pirkėjo teisė įsigyti ar parduoti prekes, finansines priemones, kitą finansinį turtą ateityje už sutarties sudarymo metu nustatytą kainą. Tuo atveju, jeigu opciono pirkėjas pasinaudoja savo teise, tai opciono pardavėjui kyla pareiga sutartį

įvykdyti natūra.

46. Nutarties 41–44 punktuose aptariamose teisės normose nurodomas vienas iš opcono sandorio elementų – atlygintumas (sandoris, pagal kurį už tam tikrą mokesį įsigijama teisė). Atsižvelgiant į CK 1.101 straipsnio 4 dalyje įtvirtintą reglamentavimą, kad išvestinė finansinė priemonė – teisė įsigyti ar perleisti kitus vertybinius popierius – galima įsigyti ir neatlygintinai, nėra pagrindo atlygintinumą pripažinti būtinąja pasirinkimo (opcono) sandorio sąlyga. Be to, ir minėtų (nutarties 43 punktas) Finansinių priemonių naudojimo taisyklių 3.12 punkte pasirinkimo sandoris apibrėžiamas kaip sandoris, pagal kurį teisė ateityje su finansiniu turtu atlikti finansines operacijas sandorio sudarymo dieną sutartomis sąlygomis gali būti įsigijama tiek už tam tikrą mokesį ar kitokį atlygį, tiek ir be papildomo mokesčio.
47. Paprastai opcono sutartys yra atlygintinės, t. y. opcono pirkėjas (turėtojas) už galimybę įgyti teisę ateityje sudaryti sutartį sumoka opcono pardavėjui kainą (premiją). Ši kaina mokama sudarant opcono sutartį (iš anksto, nepriklausomai nuo to, ar opcono pirkėjas įgyvendina įgytą teisę ateityje) ir ji neapima kainos už sutartą pirkti (parduoti) turtą, kai įgyta pagal opcono sutartį teisė įgyvendinama ateityje. Opcono sutartis yra atlygintinė bendrosios teisės jurisdikcijose, kuriose sutartimis laikomi tik tokie šalių sandoriai, kurie sukuria abipusę naudą sutarties šalims, tai yra vadinama abstrakčia nauda (angl. *consideration*) (Jan M. Smits. *Contract law. A comparative introduction*. Cheltenham Edward Elgar Publishing Limited, 2017, p. 79; Ambrasienė, D. ir kt. *Lyginamoji sutarčių teisė: Lietuva europiniame kontekste*. Vilnius: Justitia, 2013, p. 27–32). Tuo tarpu pagal Lietuvos teisėje nustatytą reglamentavimą opcono sandorio atlygintumas nėra apibrėžiamas kaip būtinasis šios sutarties elementas. CK 6.154 straipsnio 1 dalyje pateikiama sutarties samprata, CK 6.160 straipsnyje įtvirtintas sutarčių skirstymas į atlygintines ir neatlygintines bei sutarties laisvės principas leidžia daryti išvadą, kad CK normos nedraudžia šalims susitarti dėl neatlygintinių sutarčių, jeigu galima identifikuoti susitariančių šalių konsensuą, kuriuo siekiama sukurti ne bet kokius, o civilinius, nors ir neatlygintinius, teisinius santykius. Taigi sutarties laisvės principas leidžia sutarties šalims susitarti ir dėl neatlygintinės opcono sutarties, t. y. opcono pirkėjo pasirinkimo teisę sudaryti sutartį ateityje nebūtinai siejama su piniginio ekvivalento (premijos) sumokėjimu opcono pardavėjui.
48. Opcono sutartis turi ir rizikos elementą, nes įprastai (nors ne visada) yra sudaroma dėl vertybinių popierių ar kitų finansinių instrumentų pirkimo ar pardavimo ateityje už konkrečią kainą, t. y. nežinant, kokia ateityje bus tų finansinių priemonių vertė dėl galimų rinkos pokyčių. Opcono pirkėjo rizika iš esmės apibrėžiama tik sumokėtos premijos dydžiu, jei tokia sutartis yra atlygintinė, t. y. jis turi teisę esant nepalankiai rinkos situacijai nesinaudoti savo teise ir jos neįgyvendinti. Kita vertus, opcono pardavėjas neturi pasirinkimo teisės ateityje sudaryti sutartį ar jos nesudaryti. Tai laikoma savanorišku opcono pardavėjo įsipareigojimu sudaryti sutartį ateityje CK 6.156 straipsnio 2 dalies prasme. Sudarius opcono sutartį, jo pardavėjo padėtis priklauso nuo opcono pirkėjo valios, t. y. nuo to, ar pastarasis ateityje pasinaudos teise sudaryti sutartį, tačiau paties opcono pardavėjo pareiga sudaryti sutartį sandorio sudarymo dieną sutartomis sąlygomis nesikeičia. Šiuo atveju yra aktualus dar vienas opcono susitarimą apibūdinantis elementas – terminas, per kurį opcono pirkėjas gali pasinaudoti tokia teise. Laikotarpis, per kurį gali būti įgyvendinama opcono sutartyje nustatyta teisė, arba konkreti diena ateityje, kurią opcono turėtojas gali įgyvendinti teisę įgyti ar perleisti turtą (pvz., paskutinė opcono sutarties galiojimo diena), šalių nustatoma sudaromoje opcono sutartyje.
49. Opcionas yra bene dažniausiai akcinių sutartyse įtvirtinamas akcijų perleidimo mechanizmas, kuris leidžia nustatyti lanksčias, kartu juridinių asmenų dalyviams ir akcinių sutarties šalims priimtinas akcijų perleidimo sąlygas. Uždarosios akcinės bendrovės akcijoms taikomi perleidimo apribojimai (Akcinių bendrovių įstatymo 47 straipsnyje nustatyta speciali uždarosios akcinės bendrovės akcijų perleidimo tvarka), tokios akcijos nėra laisvai kapitalo rinkoje cirkuliuojanti finansinė priemonė, todėl nei uždarosios akcinės bendrovės akcijos, nei su jomis susieti pasirinkimo sandoriai nepatenka į FPRĮ ar MiFID taikymo sritį. Tačiau CK ir kitų įstatymų nuostatos nedraudžia sudaryti opcono susitarimų dėl uždariųjų akcinių bendrovių akcijų ir tai nepakeičia susitarimų dėl išvestinių vertybinių popierių įgijimo ar perleidimo, sudarytų dėl uždariųjų akcinių bendrovių akcijų, esmės.
50. Tokių teisės aktuose įtvirtintu reglamentavimu grindžiamą opcono sutarties ir jos esminių elementų aiškinimą patvirtina teisės doktrinoje pateikiama opcono sutarties apibrėžtis ir nurodomi tokio susitarimo esminiai kriterijai. Lietuvos finansų teisėje šie pasirinkimo sandoriai (lot. *optio*, angl. *option* reiškia „pasirinkimas“) apibūdinami kaip išvestiniai instrumentai (išvestinės finansinės priemonės). Pagal teisės doktrinoje pateikiamą aiškinimą, pasirinkimo sandorio turėtojas turi teisę, bet ne įsipareigojimą atlikti sandorį su tam tikru finansiniu turtu iš anksto nustatyta kaina, o opcono pardavėjas privalo vykdyti sandorį, jei tik to pageidauja opcono turėtojas. Opcionai gali būti pirkimo ir pardavimo: pasirinkimo pirkti sandoris (angl. *call option*) suteikia turėtojui teisę už tam tikrą kainą ateityje įsigyti tam tikrą turtą, o pasirinkimo parduoti sandoris (angl. *put option*) suteikia turėtojui teisę parduoti turtą ateityje už iš anksto nustatytą kainą. Turtas, dėl kurio gali būti sudaromi opcionai, vadinamas baziniu, arba pirminiu, turtu. Tai gali būti žaliavinė prekė, valiuta, akcijos ir kitas finansinis turtas. Opcono sandorį sudaro dvi šalys. Ta šalis, kuri įsigyja teisę pirkti arba parduoti bazinį turtą, yra opcono pirkėjas (arba turėtojas). Ta šalis, kuri parduoda teisę pirkti arba parduoti bazinį turtą, yra opcono pardavėjas (arba opcono prašytojas). Už parduodamą teisę opcono pardavėjas gauna, o opcono pirkėjas moka tam tikrą kainą, vadinamą opcono premija. Tai yra teisės pirkti arba parduoti bazinį turtą nustatyta kaina (vykdymo kaina) vertė. Premija sumokama iš anksto (angl. *up-front payment*). Opciono sandoriai gali būti sudaromi jau turint bazinį turtą arba jo neturint. Jeigu bazinio turto pardavėjas neturi, tai jis patiria riziką, kad, opcono pirkėjui pasinaudojus opcionu, jis neturės ką pateikti.
51. Opcionu jo pirkėjas gali pasinaudoti arba ne. Jeigu opcione nustatyta pasinaudojimo (vykdymo) kaina yra palankesnė, nei galima gauti geresnę bazinio instrumento kainą rinkoje, tai jis pasinaudoja opcionu, ir opcono pardavėjas privalo įvykdyti sandorį. Jeigu galima gauti geresnę bazinio instrumento kainą rinkoje, tai opcionu nepasinaudojama ir opcono pardavėjui lieka premija. Kitaip sakant, opcono pirkėjas gali apsaugoti nuo kainos smukimo ar kilimo, o jo nuostolis bet kuriuo atveju bus sumokėtos opcono kainos (premijos) dydžio, o pelnas – neribotas. Pardavėjo pelnas yra tik jo gautos premijos dydis, o nuostolis gali būti neribotas (žr., pvz., Kancerevyčius, Gitanas. *Finansai ir investicijos*, III atnaujintas leidimas. Kaunas: UAB „Smaltijos“ leidykla, 2009 m., p. 567).
52. Opcionas (pasirinkimo sandoris) ekonominė prasme suprantamas kaip už nustatytą užmokestį (premiją) įgyjama teisė (galimybė, bet ne įsipareigojimas) pirkti ar parduoti nustatytą prekęs (ar vertybinių popierių) kiekį už nurodytą kainą per tam tikrą laiką. Jei per nustatytą laiką šia teise nepasinaudojama, sumokėta premija negražinama (Vainienė, Rūta. *Ekonominės terminų žodynas*. Vilnius: Tyto alba, 2005, p. 206).
53. Taigi teisės doktrinoje opcono sutartis yra suprantama kaip sutarties šalies įsigyta teisė (bet jokia būdu ne pareiga) ateityje pirkti ar parduoti bendrovės akcijas ar kitą turtą, o kita opcono sutarties šalis prisiima pareigą pirkti ar parduoti bendrovės sutartą kiekį turto pagal opcono sutartyje nustatytas sąlygas ir tvarką, t. y. opcono sutartį įvykdyti natūra.
54. Bylą nagrinėjęs apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad tokia teisinė opcono sutarties konstrukcija, kai šalys pasilieka teisę ateityje sudaryti akcijų perleidimo sandorį, yra panaši į preliminarinės sutarties institutą. Kadangi opcono sutartį kvalifikuojantys požymiai turi panašumų į preliminarinės sutarties požymius, tai teisėjų kolegija toliau pasisakys dėl opcono ir preliminarinės sutarties santykio ir atribojimo.
- Dėl opcono sutarties ir preliminarinės sutarties santykio*
55. Preliminariąja sutartimi laikomas šalių susitarimas, pagal kurį jame aptartomis sąlygomis šalys įsipareigoja ateityje sudaryti kitą – pagrindinę – sutartį (CK 6.165 straipsnio 1 dalis). Kasacinio teismo praktika dėl preliminarinės sutarties instituto yra pakankamai išplėtotą. Joje konstatuota, kad preliminarioji sutartis – tai ikisutartinis santykių stadijoje sudaromas organizacinio pobūdžio susitarimas dėl kitos sutarties sudarymo ateityje; tai nėra susitarimas dėl konkrečių veiksmų (turinčių tam tikrą vertę savaime arba tokių, kuriais perduodama tam tikra

vertybė) atlikimo; vienas iš esminių preliminariosios sutarties bruožų yra tas, kad jos negalima reikalauti įvykdyti natūra, tačiau jos pažeidimo (nepagrįsto vengimo ar atsisakymo sudaryti pagrindinę sutartį) atveju kaltoji šalis privalo atlyginti kitai šaliai padarytus nuostolius (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-7-378/2020](#), 19 punktas; 2017 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-226-695/2017](#), 15 punktas, kt.).

56. Paprastai preliminariosios sutartys sudaromos, kai civilinių santykių dalyviai dėl kokių nors priežasčių, pavyzdžiui: tam tikro reikalingo leidimo neturėjimo, subjektinės teisės į daiktą neturėjimo, nepakankamo daikto parengimo parduoti ar jo nesuformavimo kaip atskiro civilinės apyvartos objekto ir pan., gali nuspręsti pagrindinės sutarties nesudaryti iš karto, o numatyti, kad ją sudarys ateityje (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-599-378/2015](#)). Pagrindinė preliminariosios sutarties sąlyga, skirianti ją nuo pagrindinės sutarties, – aiškiai išreikštas ar akivaizdžiai (aiškiai) numanomas šalių įsipareigojimas ateityje sudaryti pagrindinę sutartį. Iš [CK 6.165](#) straipsnyje įtvirtintos preliminariosios sutarties sampratos matyti, kad iš šios sutarties kylančios prievolės dalykas yra asmenų veiksmai, kuriais siekiama sudaryti pagrindinę sutartį. Tuo tarpu pagrindinėje sutartyje prievolės dalykas yra veiksmai, kurie arba patys turi vertybės reikšmę (pvz., atlygintinų profesionalo paslaugų teikimo sutartyje), arba veiksmai, kuriais objektas – vertybė – yra perduodamas kitai šaliai (parduodama, mainoma, dovanojama ir pan.). Preliminariosios sutarties atveju nėra prievolės objekto kaip tos turtinės vertybės, dėl kurios šalys sudaro pagrindinę sutartį. Tai – organizacinė sutartis, priskirtina ikisutartinių santykių stadijai. Tokia sutartimi nėra viena iš šalių neįgyja turtinės naudos, kas yra būdinga pagrindinėms sutartims (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinės sesijos 2006 m. lapkričio 6 d. nutarimas civilinėje byloje [Nr. 3K-P-382/2006](#)).
57. Kasacinio teismo praktikoje preliminariosios sutarties sudarymas apibūdinamas kaip baigiamasis, atspindintis toliausiai pažengusias derybas, ikisutartinių santykių etapas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinės sesijos 2006 m. lapkričio 6 d. nutarimas civilinėje byloje [Nr. 3K-P-382/2006](#)). Viena vertus, ja sukuriamas tvirtesnis teisinis santykis negu derybos, kurios nėra forminamos tokia sutartimi, kita vertus, jos sukuriamas teisinis santykis yra trapesnis už sutartinius santykius, nes jos objektas yra pagrindinės sutarties sudarymas, todėl jos pažeidimo atveju taikomi gynybos būdai yra ribojami.
58. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad vienas iš esminių preliminariosios sutarties bruožų yra tas, kad jos negalima reikalauti įvykdyti natūra, tačiau jos pažeidimo (nepagrįsto vengimo ar atsisakymo sudaryti pagrindinę sutartį) atveju kaltoji šalis privalo atlyginti kitai šaliai padarytus nuostolius (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-226-695/2017](#), 15 punktas; 2018 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-209-695/2018](#), 25 punktas). Taigi [CK 6.165](#) straipsnio 4 dalies nuostata, kad jeigu preliminarąją sutartį sudariusi šalis vengia ar atsisako sudaryti pagrindinę sutartį, ji privalo atlyginti kitos šalies nuostolius, reiškia, kad, sudariusios preliminarąją sutartį, abi jos šalys turi teisę, bet ne pareigą sudaryti pagrindinę sutartį.
59. Lyginami preliminariosios sutarties ir nutarties 45–48 punktuose aptarti opciono sutarties požymiai leidžia apibrėžti šiuos nurodytas sutartis skiriančius esminius elementus:
- 59.1. Preliminariosios sutarties, kuri yra organizacinė, atveju yra įforminamas šalių ketinimas ateityje sudaryti pagrindinę sutartį. Opciono sutartis turi savarakišką objektą – išvestinį vertybinį popierių (opcioną), susijusį su perleidžiamais vertybiniais popieriais ar kitu turtu, kuri opciono sutartimi tik numatoma įsigyti ar perleisti ateityje, t. y. opciono sutartimi įgyjama turtinė teisė (opcionas), turinti išvestinio vertybinio popieriaus teisinį statusą, kuri tik bus įgyvendinama ateityje. Todėl opciono sutarties sudarymo metu visada egzistuoja ir iš jos kylančios ateities sutarties objektas. Nors susitarime dėl opciono tiesiogiai gali būti ir nenustatoma, kad šalys ateityje sudarys papildomą sutartį, tačiau opciono turto perleidimui įforminti vis dėlto reikės atlikti papildomus veiksmus (pasirašyti sutartį dėl opciono sutartyje nurodyto bazinio turto perleidimo).
- 59.2. Preliminariojoje sutartyje nustatomos abipusės šalių teisės ir pareigos, tuo tarpu opciono sutartyje įpareigojimai abiem sutarties šalims nenustatomi: opciono sutartį sudaręs opciono pirkėjas įgyja pasirinkimo teisę sudaryti sutartį ateityje arba jos nesudaryti; pareiga sudaryti sutartį ateityje saisto tik opciono pardavėją; tokia opciono pardavėjo pareiga priklauso nuo išreikštos opciono pirkėjo valios.
- 59.3. Opciono sutartimi sukuriami ne ikisutartiniai, o sutartiniai santykiai. Tai reiškia, kad jeigu opciono pirkėjas pasinaudoja sutartyje įtvirtinta pasirinkimo teise sudaryti pirkimo–pardavimo sutartį ateityje, pardavėjas privalo sudaryti pirkimo–pardavimo sutartį. Jei per nustatytą terminą opciono pirkėjas šia teise nepasinaudoja, sutartis dėl turto įsigijimo ar perleidimo negali būti priverstinai įvykdoma, o sumokėta premija negražinama. Jeigu opciono pardavėjas atsisako opciono sutartyje nustatytomis sąlygomis sudaryti pirkimo–pardavimo sutartį, tai jis laikomas pažeidusiu opciono sutartį, o šios sutarties pažeidimas leidžia opciono pirkėjui pasinaudoti visais [CK](#) bendrosiose sutarčių teisės nuostatose įtvirtintais teisių gynybos būdais. Taigi, opciono pirkėjas, priešingai negu preliminariosios sutarties atveju, turi teisę reikalauti sudaryti pirkimo–pardavimo sutartį [CK 6.213](#) straipsnio pagrindu, t. y. reikalauti įvykdyti opciono sutartį natūra, net jei toks susitarimas aiškiai ir nedviprasmiškai nėra nurodytas pačioje opciono sutartyje. Preliminariosios sutarties atveju, pasibaigus nustatytam terminui pagrindinei sutarčiai sudaryti, iš įsipareigojimo neįvykdžiusios šalies gali būti pareikalauta nuostolių atlyginimo.
- 59.4. Opciono sutartis yra rizikos sutartis, todėl jai būdingas (nors ir nėra privalomas) atlygintumas – už turtinės teisės (opciono) įsigijimą opciono pirkėjas paprastai sumoka opciono pardavėjui sutartą kainą (premiją). Preliminariajai sutarčiai toks elementas nėra būdingas.
60. Apibendrinama šiuos preliminariosios sutarties ir opciono sutarties požymius, teisėjų kolegija daro išvadą, kad nors šios sutartys ir turi tam tikrų panašumų, tačiau opciono sutartis nėra ir negali būti prilyginta preliminarajai sutarčiai. Opciono sutarties pagrindu sukuriami santykiai negali būti priskirti prie ikisutartinių teisinių santykių. Dėl to kvalifikuojant tarp ginčo šalių sudarytą sutartį, kuri nacionalinėje teisėje nėra reglamentuota kaip atskira sutarties rūšis, turi būti išaiškintas tokia sutartimi nustatytų šalių teisių ir pareigų turinys bei apimtis, kurie leistų nuspręsti, ar sutarties nuostatos atitinka šalių susitarimą dėl opciono, ar turi kitų sutarčių elementų. Kilus tarp šalių ginčui dėl sudaryto susitarimo teisinio kvalifikavimo ir galimybės jį priverstinai įgyvendinti, teismas pirmiausia turėtų nustatyti, ar tokį susitarimą nėra pagrindo kvalifikuoti kaip preliminarąją sutartį. Tai teismas turėtų daryti analizuodamas susitarimo nuostatas, šalių ketinimus ir kitas svarbias aplinkybes, dėl kurių yra susitariama, taikydamas įstatyme nustatytas ir teismų praktikoje išplėtotas sutarčių aiškinimo taisykles.

Dėl šalių sudarytos sutarties aiškinimo ir pagrindo ją kvalifikuoti kaip opciono sutartį

61. Kasacinio teismo praktikoje nuosekliai aiškinama, kad faktinių aplinkybių teisinis kvalifikavimas yra teismo pareiga, kurią teismas atlieka pagal pareigas (lot. *ex officio*), vadovaudamasis teisės normomis ir nesaistomas to, kaip šalys pačios teisiskai vertina savo veiksmus ar kitas aplinkybes, kuriais remiasi kaip savo reikalavimų faktiniu pagrindu (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 14 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-335-469/2019](#) 40 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką). Teisinė kvalifikacija, teisės normų aiškinimas ir taikymas ginčo santykiui yra bylą nagrinėjančio teismo prerogatyva; vykdydamas teisinį santykių kvalifikavimą, teismas įstatymą, taikytiną ginčui spręsti, pagal ieškovo nurodytas faktines aplinkybes parenka savo nuožūrą ([CPK 265](#) straipsnio 1 dalis) ir yra nepriklausomas nuo šalių nuomonės ar pageidavimų; faktinių bylų aplinkybių teisinė kvalifikacija yra teismo prerogatyva (lot. *iura novit curia*) (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 4 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-460-421/2018](#) 17 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
62. Nors kasacinio teismo praktikoje nėra suformuluota universalių teisės aiškinimo taisyklių dėl opciono sutarčių kvalifikavimo, tačiau tokių teisinių santykių aiškinimui ir jų kvalifikavimui taikytinos teismų praktikoje suformuluotos sutarčių aiškinimo taisyklės (Lietuvos Aukščiausiojo

Teismo 2022 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-298-969/2022](#), 34 punktas; 2022 m. rugsėjo 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-203-969/2022](#), 25–26 punktai ir juose nurodyta kasacinio teismo praktika).

63. Kai kyla šalių ginčas dėl konkrečios sutarties turinio, jos sąlygų, sutartis turi būti aiškinama nustatant tikruosius sutarties dalyvių ketinimus, atsižvelgiant į sutarties sąlygų tarpusavio ryšį, sutarties esmę, tikslą, jos sudarymo aplinkybes, į šalių derybas dėl sutarties sudarymo, šalių elgesį po sutarties sudarymo ir kitas konkrečiu atveju reikšmingas aplinkybes. Sutarties sąlygos turi būti aiškinamos taip, kad aiškinimo rezultatas nereikštų nesąžiningumo vienos iš šalių atžvilgiu. Aiškinant sutartį, būtina vadovautis ir [CK 1.5](#) straipsnyje įtvirtintais bendraisiais teisės principais. Tačiau toks sutarties aiškinimo būdas ne visada leidžia tiksliai įvertinti sutarties turinį ir nustatyti bendrą subjektyvią kontrahentų valią sukurti atitinkamus įsipareigojimus. Sutarties šalių ketinimus lemia kiekvienos iš šalių individualios savybės ir poreikiai, taigi šalių ketinimai gali nesutapti. Be to, kilius sutarties šalių ginčui, teisme gali nepavykti nustatyti tikrųjų šalių ketinimų, ypač jei sandorio šalys laikosi priešingų pozicijų, skirtingai interpretuoja sudarant sutartį buvusią jų valią ar ją iškreipia, nesutaria dėl sutarties tikslų ar turinio. Todėl tais atvejais, kai šalys skirtingai aiškina savo ketinimus pagal sutartį ir kai neįmanoma jų nustatyti taikant subjektyvų (šalių tikrųjų ketinimų) sutarties aiškinimo būdą, prioritetas teiktinas pažodiniam sutarties teksto aiškinimui (lingvistiniam aiškinimui), kaip objektyviausiai atspindinčiam tikrąją šalių valią dėl prisiimtų įsipareigojimų turinio. Subjektyvusis sutarties aiškinimo metodas ir teksto lingvistinis aiškinimas sudaro darnią sutarčių aiškinimo metodų sistemą, kuria remiantis nustatomas šalių valios turinys (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-192-969/2021](#) 85 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką; 2022 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-72-421/2022](#) 25 punktą).
64. Ieškovo kasaciniame skunde teigiama, kad šalys sudarė sutartį, kuri nacionalinėje teisėje nėra reglamentuota kaip atskira sutarties rūšis, tačiau jos sudarymo tikslas ir aplinkybės leidžia kvalifikuoti ją kaip opciono sutartį. Ieškovas nurodo, kad šalys aiškiai susitarė, jog ieškovas įgyja teisę per nustatytą laikotarpį nusipirkti sutartą skaičių (90 proc.) UAB „(duomenys neskkelbtini)“ akcijų už 15 000 Eur, nesvarbu, kokia būtų bendrovės „(duomenys neskkelbtini)“ vertė. Taigi tokia sutartinė buvo susitarė dėl ieškovo teisės įsigyti akcijas už sutartą kainą ateityje, o atsakovas sutiko, kad nuosavybės teisę į akcijas už sutartą kainą ieškovui perleis. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė sutarčių aiškinimą reglamentuojančias teisės normas ir nepagrįstai tokį susitarimą kvalifikavo kaip preliminarinį sutartį.
65. Bylos duomenimis, ieškovas ir atsakovas A. K. laisva valia sudarė 2018 m. rugpjūčio 6 d. susitarimą, jis nenuginčytas ir galiojantis. Nors sutarties tekstas gana lakoniškas, tačiau pirmosios instancijos teismas pripažino, kad sutarties tekstas aiškus ir nedviprasmiškas. Susitarime nustatyta: „Mes susitarėme, kad H. B. turi teisę nusipirkti 90 procentų „(duomenys neskkelbtini)“ akcijų iš A. K. nuo 2018 m. rugpjūčio 6 d. iki 2018 rugpjūčio 6 d. už 15 000 Eur, nesvarbu, kokia būtų bendrovės „(duomenys neskkelbtini)“ vertė. Jei H. B. neperka akcijų nuo minėtos dienos, tuomet ši sutartis laikoma negaliojančia. H. B. turi teisę nepirkti akcijų net jeigu įmonė yra kritinėje finansinėje padėtyje ar bankrutavusi.“ Sisteminiis ir lingvistinis sutarties nuostatų aiškinimas leidžia pripažinti, kad šalys susitarė dėl ieškovo reikalavimo teisės per metus nuo šio susitarimo sudarymo pasinaudoti galimybe nusipirkti 90 proc. UAB „(duomenys neskkelbtini)“ akcijų už 15 000 Eur. Šalys taip pat susitarė, kad šių akcijų pirkimo–pardavimo kaina nesikeis, net jeigu pasikeistų įmonės vertė. Šalys kartu įtvirtino ir susitarimą, kad jeigu ieškovas per susitarime nustatytą terminą neišreikš pageidavimo įsigyti UAB „(duomenys neskkelbtini)“ akcijų, toks jų susitarimas neteks galios, t. y. pasibaigs. Kadangi byloje nebuvo pateikta įrodymų, kurie nurodytą tikrąją šalių valią, šis susitarimas aiškinamas naudojant objektyvių sutarčių aiškinimo metodą, t. y. taikant [CK 6.193 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtintą sutarčių aiškinimo taisyklę, kuri nustato, kad jeigu šalių tikrų ketinimų negalima nustatyti, tai sutartis turi būti aiškinama atsižvelgiant į tai, kokią prasmę jai tokiais pat aplinkybėmis būtų suteikę analogiški šalims protingi asmenys.
66. Vertinant šalių susitarimą iš analogiškai protingo asmens perspektyvos, laikytina, kad šis susitarimas turi tokius esminius požymius: a) ieškovui sukuriamą teisę nusipirkti UAB „(duomenys neskkelbtini)“ akcijas, bet ne įsipareigojimas jas nusipirkti; b) susitarime apibrėžtas sutarties objektas – UAB „(duomenys neskkelbtini)“ akcijos ir jų skaičius; c) ieškovo teisę nusipirkti akcijas ateityje apibrėžta konkrečiu terminu; d) susitarime yra užfiksuota kaina, už kurią turi būti įsigyjamose akcijose; e) UAB „(duomenys neskkelbtini)“ akcijų kaina nepriklauso nuo pirkimo–pardavimo metu būsiančios įmonės vertės; f) pirkėjui nepasinaudojus teise nusipirkti akcijas susitarime nustatytu terminu, susitarimo (taigi ir teisės nusipirkti) galiojimas pasibaigia. Tokių esminių požymių konstatavimas leidžia priėti prie išvados, kad ginčo sandoriu šalys sudarė ne preliminarinį sutartį, o esminius neatlygintinio opciono sutarties požymius turintį susitarimą – dėl reikalavimo teisės ateityje nusipirkti bendrovės akcijas įgijimo. Toks šalių susitarimas kvalifikuotinas kaip opciono sutartis, nes ieškovas įsigijo išvestinį vertybinį popierių – su UAB „(duomenys neskkelbtini)“ akcijomis susijusį opcioną. Tai reiškia, kad šiuo susitarimu šalys sukūrė ne ikisutartinį, o sutartinį santykį.
67. Tokį šalių susitarimą patvirtina ir kitos byloje pirmosios instancijos teismo nustatytos aplinkybės: šalių susitarimas buvo sudarytas tą pačią dieną, kai trečiasis asmuo „(duomenys neskkelbtini) B.V.“, atstovaujamas ieškovo, pardavė atsakovui A. K. 90 paprastųjų vardinių materialių trečiojo asmens UAB „(duomenys neskkelbtini)“ akcijų, sudarančių 90 proc. bendrovės įstatinio kapitalo; šalių susirašėjimas su teisininkų įmone, kuris patvirtina šalių ketinimą pasirašyti sutartį dėl akcijų atpirkimo. Tai, kad atsakovas nežinojo opciono sandorio kaip tokio rūšies sutarties esmės, nelenia kitokio šalių sudarytos sutarties kvalifikavimą, nes, bylos duomenimis, nustatyta abiejų šalių valia dėl ieškovo teisės atpirkti akcijas įsigijimo.
68. Pažymėtina, kad šalių sudarytas susitarimas neturi aiškaus atlygintinumo požymio: šalys susitarė dėl 90 proc. akcijų pardavimo kainos, kuri nepriklausys nuo tuo metu realiai būsiančios akcijų kainos, tačiau atskirai neįtvirtino kokio nors mokesčio (premijos) už tokios teisės įsigijimą. Tačiau kasacinio skundo argumentai apie susitarimo atlygintinumą šiuo atveju nėra teisiskai reikšmingi, nes, kaip išaiškinta nutarties 46–47 punktuose, neatlygintinai įsigyti išvestinius vertybinius popierius nėra draudžiama.
69. Teisėjų kolegija nusprendžia, kad šiuo atveju apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė opcioną ir susitarimą dėl opciono reglamentuojančias teisės normas, [CK 6.165](#) ir [6.193](#) straipsnių nuostatas, nenustatė opciono sandorio ir preliminarus susitarimo esminių skirtumų, todėl nepagrįstai kvalifikavo šalių sandorį kaip preliminarų susitarimą dėl akcijų perleidimo ateityje. Šalių sudarytas susitarimo dėl opciono įsigijimo turinys ir sąlygos neatitinka preliminarosios sutarties požymių (žr. nutarties 55–58 punktus). Apeliacinės instancijos teismas neįvertino, kad tokia sutartinė šalys susitarė ne dėl ketinimo ateityje sudaryti pagrindinę akcijų pirkimo–pardavimo sutartį, o dėl turinės teisės įsigijimo. Pažymėtina, kad apeliacinės instancijos teismas iš esmės ir pats pripažino, jog 2018 m. rugpjūčio 6 d. ieškovo ir atsakovo susitarimas neatitinka esminių preliminarinajai sutarčiai keliamų reikalavimų, tačiau priėjo prie sutarties nuostatomis nepagrįstos išvados, jog teisiskai neįmanoma reikalauti tokį sandorį įvykdyti natūra. Šalių sudarytas susitarimas dėl opciono įsigijimo šiuo atveju kvalifikuotinas kaip pagrindinė sutartis, kurią galima reikalauti priverstinai įvykdyti natūra, o teismas turi tokią teisę ginti. Dėl to spręstina, kad ieškovas, prašydamas jam priteisti bendrovės akcijas, o atsakovui – šioje sutartyje nustatytą akcijų kainą, iš esmės pasirinko tinkamą savo teisių gynimo būdą, nes opciono sutarties vykdymas šiuo atveju reiškia galimybę prašyti teismo priteisti bendrovės akcijas natūra, jeigu atsakovas pagal ieškovo pareikalavimą, išreikštą per susitarime nustatytą terminą, šių akcijų neperleidžia.
70. Be to, apeliacinės instancijos teismas, pažeisdamas [CK 6.193](#) straipsnyje įtvirtintas sutarčių aiškinimo taisykles, pateikė neteisingą ir sutarties šalių susitarimams bei faktiniam elgesiui prieštaraujantį opciono sutarties turinio aiškinimą dėl nuostatų reglamentuojančių opciono realizavimo tvarką. Apeliacinės instancijos teismas nukrypo nuo suformuotos teismų praktikos (žr. nutarties 63 punkte nurodytą praktiką), pagal kurią tais atvejais, kai šalys skirtingai aiškina savo ketinimus pagal sutartį ir kai neįmanoma jų nustatyti taikant subjektyvų (šalių tikrųjų ketinimų) sutarties aiškinimo būdą, prioritetas teiktinas pažodiniam sutarties teksto aiškinimui (lingvistiniam aiškinimui), kaip objektyviausiai atspindinčiam tikrąją šalių valią dėl prisiimtų įsipareigojimų turinio.

71. Kasaciniame skunde teigiama, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino [CK 1.74 straipsnio](#) 1 dalies 3 punkto normą ir padarė nepagrįstą išvadą, jog šalių susitarimui dėl opciono taikytinas notarinės formos reikalavimas.
72. Pagal [CK 1.74 straipsnio](#) 1 dalies 3 punktą, sandoriai dėl uždarųjų akcinių bendrovių akcijų pirkimo–pardavimo, kai parduodama 25 procentai ir daugiau tokios bendrovės akcijų arba akcijų kaina yra didesnė kaip 14 500 Eur, išskyrus šioje normoje nustatytas išimtis, turi būti sudaromi notarine forma. Pagal [CK 1.93 straipsnio](#) 3 dalį, įstatymų reikalaujamos notarinės formos nesilaikymas sandorį daro negaliojantį. Taigi įstatymų leidėjas notarinės formos reikalavimą tam tikrais atvejais nustatė tik akcijų pirkimo–pardavimo sutarčiai ir nenustatė tokio sandorio formos reikalavimo jokioms kitoms sutarčių rūšims, kuriomis susitariama dėl tokių akcijų perdavimo ateityje.
73. Opciono sutarties sudarymo metu nėra aišku, ar opciono pirkėjas apskritai pasinaudos savo teise ateityje įgyti sutartyje nurodytą turtą. Nutarties 45, 59.1 punktuose išaiškinta, kad opciono sandoris yra sutartis dėl teisės ateityje įsigyti akcijas, o ne sutartis dėl paties turto (akcijų) pirkimo ir pardavimo. Dėl to susitarimui dėl opciono nėra taikomas [CK 1.74 straipsnio](#) 1 dalies 3 punkto reikalavimas. Tai reiškia, kad opciono sandoriui, skirtingai nei tam tikro skaičiaus ir kainos akcijų pirkimo–pardavimo sutarčiai, nėra nustatytas notarinės formos reikalavimas, toks susitarimas gali būti sudaromas laikantis bendrųjų sutarčių formai keliamų reikalavimų ([CK 1.71–1.73 straipsniai](#)). Tačiau vėlesnis opciono susitarimą įgyvendinantis sandoris turi būti sudaromas laikantis [CK 1.74 straipsnio](#) 1 dalies 3 punkto reikalavimų.
74. Nagrinėjamu atveju šalys sudarė paprastą rašytinį susitarimą dėl opciono įsigijimo. Toks susitarimas laikytinas neturintiu formos trūkumų, todėl, esant opciono sutarties šalies prašymui, teismas turi priteisti tokio sandorio dalyką iš kitos šalies. Aplinkybė, kad ieškovas, įgyvendindamas savo reikalavimo teisę pagal opciono sutartį (pranešdamas apie tai atsakovui elektroniniu laišku), pasiūlė akcijų perdavimo įforminti kaip notarinę akcijų pirkimo–pardavimo sutartį, patvirtina siekį patį akcijų perdavimo sandorį sudaryti taip, kaip nustatyta Lietuvos Respublikos įstatyme. Dėl to teisėjų kolegija nusprendžia, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino materialiosios teisės normas dėl opciono sandoriui taikytinos formos ir šiuo klausimu padarė nepagrįstas išvadas.
75. Teisėjų kolegija pažymi, kad kvalifikuojant šalių teisinius santykius neturi teisinės reikšmės aplinkybė, jog 90 proc. UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijų pardavė trečiasis asmuo „(duomenys neskelbtini) B.V.“, o opcioną ginčijamą susitarimą įsigijo jos vadovas (ieškovas), nes sutarties laisvės principas neriboja šalių susitari, jeigu toks susitarimas neprieštarauja įstatymams. Šiuo atveju susitarimo kvalifikavimui ir jo vykdymui neturi reikšmės ir aplinkybė, kad pasikeitė UAB „(duomenys neskelbtini)“ įstatinis kapitalas, nes opciono sutartyje aiškiai yra apibrėžtas opcionas – 90 proc. šios bendrovės akcijų.

Dėl bylos procesinės baigties

76. Apibendrinama tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismo netinkamas materialiosios teisės normų aiškinimas ir taikymas nulėmė tai, kad netinkamai buvo kvalifikuota šalių sudaryta ginčo sutartis. Netinkamas šalių teisinių santykių kvalifikavimas kaip preliminarus susitarimas galėtų neteisingo sprendimo dėl ieškinio reikalavimų sutartį vykdyti natūra pagrįstumo priėmimą.
77. Kita vertus, nagrinėjamoje byloje buvo pareikštas ne tik ieškovo reikalavimas, kuriuo jis prašė priteisti iš atsakovo UAB „(duomenys neskelbtini)“ akcijų, bet ir atsakovės J. K. priešieškinis ieškovui ir atsakovui A. K., kuriuo ji ginčijo šalių sudarytą susitarimą kaip sudarytą pažeidžiant [CK 3.92 straipsnio](#) 4 dalies reikalavimus. Pirmosios instancijos teismas šį reikalavimą atmetė nurodydamas, kad atsakovas, sudarydamas opciono sutartį, nebuvo sąžiningas ieškovo atžvilgiu, todėl jam kyla atsakomybė ir jos pasekmės dėl sudaryto sandorio sutuoktinei. Teismas laikė tikėtina, kad atsakovė žinojo apie sutuoktinio ketinimus, o atsakovas nesąžiningai šį faktą panaudojo prieš ieškovo, siekdamas nevykdyti susitarimo dėl akcijų perdavimo ieškovui pareikalavus. Dėl to kartu su atsakovu pateiktame apeliaciniame skunde J. K. kėlė klausimą ne tik dėl [CK 3.92 straipsnio](#) 4 dalies normos taikymo, bet ir dėl įrodymų vertinimo taisyklių pažeidimo, nurodydama, kad teismas netinkamai įvertino byloje esančius įrodymus, visapusiškai neįstovėjęs ginčui spręsti reikšmingų aplinkybių, kurias pagal kasacinio teismo praktiką būtina iširti. Kasacinio teismo praktikoje dėl asmenų elgesio pirkimo–pardavimo santykiuose nurodoma, kad pirkėjas privalo prieš sudarydamas sutartį išsiaiškinti, kokia nuosavybės teisės forma perleidžiamas turtas priklauso pardavėjui, todėl teismas turėjęs pasisakyti, kaip ieškovas įvykdė šią įstatymo nuostatą. Be to, pirmosios instancijos teismas turėjo pagrįsti savo išvadą, o ne laikyti ją tikėtina (apeliacinio skundo 56–61 punktai).
78. Taigi bylos apeliacine tvarka ribas sudarė tiek ieškiniu pareikšto reikalavimo, tiek ir priešieškiniu pareikšto reikalavimo faktinis ir teisinis vertinimas. Pirmiau konstatuota, kad apeliacinės instancijos teismo išvados dėl tarp šalių susiklosčiusių teisinių santykių kvalifikavimo kaip preliminariosios, bet ne opciono sutarties, yra neteisingos ir nepagrįstos teisės normų ir šalių sudarytos sutarties nuostatų aiškinimu. Apeliacinės instancijos teismas, kvalifikavęs šalių santykius kaip preliminarąją sutartį, konstatavo, jog tokia sutartis nėra sutartis dėl turto, disponavimo turtinėmis teisėmis ar jų suvaržymo, todėl jai netaikytinas [CK 3.92 straipsnio](#) 4 dalyje nustatytas reikalavimas tokią sutartį sudaryti abiem sutuoktiniams (apeliacinės instancijos teismo nutarties 56 punktas). Kasacinio teismo teisėjų kolegijai šalių sudarytą sutartį kvalifikavus kaip opciono sutartį ir pripažinus, kad ieškovas šia sutartimi įgijo teisę pirkti sutartyje nustatytu terminu akcijas ir teismas gali tokią jo teisę ginti, apeliacinio skundo argumentai dėl pagrindo ginčo atveju taikyti [CK 3.92 straipsnio](#) 4 dalies nuostatas liko neišnagrinėti ir neįvertinti.
79. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2021 m. spalio 13 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-250-943/2021](#), aiškindamas [CK 3.92 straipsnio](#) 4 dalį, yra nurodęs, kad sandorius dėl bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės, perdavimo ar teisių į juos suvaržymo turi teisę sudaryti tik abu sutuoktiniai, perleidžiantys bendrą turtą, arba vienas sutuoktinis, turėdamas kito įgaliojimą. Toks reguliavimas suponuoją papildomas pareigas pirkimo–pardavimo sutarties šalims: pirkėjui – pareigą prieš sudarant sandorį išsiaiškinti, kokia nuosavybės teisės forma perleidžiamas turtas priklauso pardavėjui; pardavėjui – pareigą atskleisti šią informaciją ([CK 6.163 straipsnio](#) 4 dalis). Sandoris dėl turto, kuris perleistas vieno iš jų, neturint antrojo sutuoktinio įgaliojimo, gali būti pripažįstamas negaliojančiu, nepaisant kitos sandorio šalies sąžiningumo. Tokiu atveju, kai vienas ar abu sutuoktiniai sudarydami sandorį panaudojo apgaulę arba kai jie valstybės registrus tvarkančioms ar kitoms institucijoms ar pareigūnams suteikė neteisingų duomenų, pripažinti sandorį negaliojančiu galima tik tada, kai kita sandorio šalis yra nesąžininga ([CK 3.96 straipsnio](#) 2 dalis). Sprendžiant, ar, sudarant pagal [CK 3.96 straipsnio](#) 2 dalį ginčijamą sandorį, buvo panaudota vieno ar abiejų sutuoktinių apgaulė, būtina įvertinti šalių elgesį ikisutartinių santykių metu, sudarant sandorį, taip pat vėliau. Pardavėjas turi pranešti pirkėjui apie trečiųjų asmenų teises į parduodamą turtą, pretenzijas bei teisinius ginčus dėl jų, ar jo teisė disponuoti šiuo turtu neapribota, ir kitą reikšmingą informaciją. Jei po sandorio sudarymo pirkėjas ginčija reikšmingos sandoriui informacijos atskleidimo tinkamumą, pardavėjas privalo įrodyti, kad ji buvo atskleista tinkamai. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad pareiga nurodyti perleidžiamų vertybinių popierių nuosavybę tenka pardavėjui, nepriklausomai nuo to, ar pirkėjas konkrečiai to teiraujasi.
80. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 28 d. nutartyje [Nr. 3K-3-271-415/2015](#) nurodyta ir tai, jog, sudarant preliminarąją sutartį dėl nekilnojamojo turto perdavimo, nebūtina, kad ją sudarytų abu sutuoktiniai, pakanka, kad būtų bendra sutuoktinių valia dėl tokio turto perdavimo, o jos išraiška gali būti įvairi. Nesant kito sutuoktinio sutikimo perleisti bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausančią turtą, pagrindinė sutartis negalės būti sudaryta, todėl ir sutikimo nedavusio sutuoktinio daiktinės teisės į turtą nepasikeis. Pasibaigus preliminariosios sutarties galiojimo laikui ir nesudarius pagrindinės sutarties, jos įvykdymo natūra reikalauti negalima.
81. Opciono sutarties sudarymo atveju susitariama dėl teisės į turtą pardavimo, o ne dėl ketinimo ateityje sudaryti sutartį; jos nevykdant, teismas gali ginti asmens teisę. Dėl to tokio susitarimo teisėtumui įvertinti tampa aktualūs nutarties 77 punkte aptarti aspektai. Taigi atsakovės pareikšto

priešiškinio dėl opciono sutarties galiojimo pagrįstumui įvertinti reikia iširti ir vertinti svarbias aplinkybes, kurių apeliacinės instancijos teismas netyrė. Kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismo nustatytų aplinkybių ir naujų faktų nenagrinėja. Be to, [CK 3.92 straipsnio](#) 4 dalies normų taikymas opciono sandoriui nepatenka į kasacijos ribas, nes atsakovus tenkino procesinis rezultatas byloje ir jie neturėjo teisinio intereso skusti apeliacinės instancijos teismo procesinį sprendimą. Tačiau kasaciniam teismui padarius išvadą, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai kvalifikavo šalių susitarimą kaip preliminarįją sutartį, aktualios tampa aplinkybės priešiškinio reikalavimo pagrįstumui įvertinti.

82. Pažymėtina, kad pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis, kuria atmestas trečiojo asmens „(duomenys neskelbtini) B.V.“ savarankiškas reikalavimas, nebuvo skundžiama apeliacine tvarka, dėl šio reikalavimo pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis įsiteisėjo ([CPK 279](#) straipsnio 1 dalis). Bylos pagal atsakovo apeliacinį skundą nagrinėjimo apeliacine tvarka ribas sudarė šalių argumentai, susiję su ieškinio ir priešiškinio tinkamu išnagrinėjimu. Dėl to teisėjų kolegija nusprendžia, kad šiuo atveju yra pagrindas panaikinti visą apeliacinės instancijos teismo procesinį sprendimą, kuriuo buvo pasisakyta dėl ieškinio ir priešiškinio reikalavimų, bylos dalis dėl trečiojo asmens savarankiško reikalavimo nepateko į apeliacijos ribas, ir bylą grąžinti šiam teismui nagrinėti iš naujo, nustatant ir įvertinant visas reikšmingas ginčui tinkamai išspręsti aplinkybes, susijusias su ieškiniu ir priešiekiu.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

83. Kasaciniam teismui nusprendus panaikinti apeliacinės instancijos teismo procesinį sprendimą ir bylą grąžinti šiam teismui nagrinėti iš naujo, šalių bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas paliktinas spręsti šiam teismui kartu su kitų bylinėjimosi išlaidų paskirstymu ([CPK 93, 96](#) straipsniai). Pažymėtina, kad kasaciniame teisme išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, nepatirta.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsniu,

n u t a r i a :

Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. balandžio 28 d. nutartį panaikinti ir grąžinti bylą Klaipėdos apygardos teismui nagrinėti iš naujo.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai   Danguolė Bublienė

Artūras Driukas

Sigita Rudėnaitė